

Absztraktok

Forczek Ákos. A figyelemről és a szétszórtságról. Az észlelés irányítása a kései német felvilágosodás idején

Írásomban a normalitás és abnormalitás határait újraszabó elmedietetikák térnyerését vizsgálom a kései német felvilágosodás korszakának szétszórtsággal (*Zerstreuung*) kapcsolatos diskurzusára összpontosítva. A 18. század második felében kidolgozott figyelemkoncepciók áttekintése után négy pozíciót elemzek: egy tipikusnak mondható wolffiánus elméletet (G. F. Meier), a neowolffiánus Moses Mendelssohn „populárfilozófiai” pozícióját, továbbá Kantét, valamint Marcus Herzét. Nyomon követem, miképpen nő a vizsgált időszakban a koncentrált figyelem megőrzéséért – az elme teljesítőképességének fokozásáért – viselendő személyes felelősség, illetve miképpen patológiázódik a szétszórtság. Rámutatok, hogy a szétszórtság patologizálásában kulcsszerepet játszik a „totális önuralom” antropológiai eszményének a kora kapitalista termelési formák meghonosodásával összefüggésben feltartóztathatatlanul növekvő érvényességi igénye.

Joób Kristóf: A történelmi haladás értelmezhetőségének problémája antik görög kontextusban

Világtörténelem és üdvtörténet című művében Karl Löwith az újkori történelemfilozófiai gondolkodás bibliai gyökereit kutatja. Ennek az úgynevezett szekularizációelméletnek az egyik lényegi eleme, hogy éles különbséget tesz az ó- és újszövetségi, illetve az „antik” történelemfelfogás között. Az „antik” történelemszemlélet elemzése kapcsán Löwith görög példákat vesz sorba. Elsősorban Hérodotoszt, Thuküdidészt és Polübioszt, és az ő szövegeikkel igyekszik illusztrálni, hogy mit is jelent a „ciklikus” antik történelemkép. Löwith e meglehetősen sommás ítélete kapcsán ugyanakkor érdemes közelebbről is megvizsgálni, hogy hogyan is jelenik meg a haladás és ciklikusság viszonya a görög történelemszemléletben. A probléma természetesen korántsem korlátozódik a kifejezetten történetírói munkákra. Hésziodosz, Xenophanész, Empedoklész, Anaxagoras, Platón és Arisztotelész esetében is lehet azonosítani olyan szöveghelyeket, amelyek direkt vagy kevésbé direkt módon utalnak arra, hogy mit gondoltak a történelmi fejlődésről.

Lehr János: A tulajdon és az igazságosság viszonya Hume-nál

Tanulmányomban David Hume tulajdonnal foglalkozó téziseit elemzem, különös tekintettel a John Locke-kal szemben megfogalmazott kritikájára. Amellett érvelek, hogy Hume elmélete nem egyszerűen Locke tételeinek cáfolata akart lenni, hanem az eredeti teória egy sajátos, modernizált változata is. Írásom első részében bemutatom, miért nyújtanak szignifikáns segítséget Hume érzelmekről szóló fejtegetései társadalomfilozófiájának alaposabb megértésében. A második részében ismertetem Locke és Hume tulajdonelméleteinek legfontosabb hasonlóságait és ellentéteit. A harmadik részében pedig felvázolom Hume gazdaságfilozófiai teóriájának azon alapvetéseit, melyek kora úttörő elképzelései voltak.

Prokk Balázs: A cselekvő szeretet világi messianizmusa

A cikk kiindulópontja Kierkegaard egy kevésbé ismert írása, *A szeretet cselekedetei*, valamint Theodor Adorno és Boros Gábor kapcsolódó tanulmányai. Elemzésemben a felebaráti szeretet mint világi messianizmus témáját bontom ki. A dolgozat fő állítása szerint a felebaráti szeretetben rejlő szimmetrikus viszony konfliktusban áll a centralizált kormányzás szükségszerűen hierarchikus és aszimmetrikus viszonyrendszerével, noha hallgatólagosan a felebaráti szeretet gyakorlata magában foglalja a központosított kormányzás kritikáját is.

Szegedi Nóra: *Ordo amoris* és *amor inordinatus*. A szeretet két fogalma Max Scheler etikájában

Tanulmányomban a scheleri filozófia egyik sokszínű és centrális fogalmát, a szeretetet vizsgálom, mégpedig etikai összefüggésben. Mindenekelőtt az érdekel, hogy miben áll a szeretet erkölcsi relevanciája. Az írás első részében tehát vázolom Scheler materiális értéketikájának alapvonalait és benne a szeretet helyét. Arra a következtetésre jutok, hogy a scheleri etika alapját képező szeretetfogalom mintegy szubjektív képmása annak az *a priori* értékvilágnak, amelyet megragad, s mint ilyen, rendezett szeretet. Etikai értéke pedig akkor van, ha „jól rendezett”. Ám a scheleri szeretetfogalom nem merül ki az *ordo amoris* elképzelésében: írásaiban megjelenik egy olyan etikailag releváns szeretetfogalom is, amelyik egy másik, egyes szám első személyű perspektívából adódik, és ennek köszönhetően tapasztalatközelibb, azonban nem hozható összhangba sem az előbbivel, sem magával az értéketikával. „A rendezetlenség”, a spontaneitás és a kreativitás jellemzi

ugyanis. A dolgozat második felében ezt az alternatív szeretetelképzelést rekonstruálom, és egy erre alapozható etika kezdeményeire mutatok rá Schelernél.

Tóth Olivér István: Az értelmi önismeret problémája Descartes-nál – Boros Gábor nyomán

Boros Gábor „Descartes és Kant” című cikkében a descartes-i önismeret újszerű értelmezését adja, amely szerint az én ideája nem egy idea a sok közül, hanem egy olyan kitüntetett idea, amely minden más ideában benne foglaltatik. A dolgozat azt a – Boros által ki nem fejtett – problémát igyekszik felderíteni, hogy milyen ismeretelméleti erőfeszítésre van szükség ahhoz, hogy e kitüntetett ideát megismerjük. A cikk első részében Bourdin az *Ellenvetések* hetedik sorozatában megfogalmazott ellenvetése alapján amellettt érvelek, hogy a magasabb rendű ideák – amelyek révén az elme önismeretre tesz szert – az idea vonatkoztatási módjai. A második részben az értelmi emlékezet bemutatásán keresztül amellettt érvelek, hogy a képzeleti és értelmi tartalmak megkülönböztetése ismeretelméleti szempontból korántsem olyan problémamentes, mint metafizikai szempontból. Végül a cikk harmadik részében azt állítom, hogy az elme önismeretét önmaga cselekvésének tapasztalata konstituálja.

